

GREENPEACE

SAYI #196

PLASTİĞİN
ÜÇLÜ
GEZEGEN
KRİZİNDEKİ
ROLÜ

İçindekiler

Avrupa'nın havası en kirli 10 şehirden 6'sı Türkiye'de!

2023 Dünya Hava Kalitesi Raporu yayımlandı. Raporun Avrupa bölümünde 43 ülkeden 2006 şehir PM2.5 değerlerine göre analiz edildi. İlk 10'da Türkiye'den tam 6 şehir/bölge yer aldı!

Plastiğin üçlü gezegen krizindeki rolü

Dünya üçlü bir gezegen kriziyle karşı karşıya: İklim değişikliği, kirlilik ve biyoçeşitlilik kaybı. Bu krizlerin çoğu zaman birbiriyle örtüşen farklı boyutları olsa da, hepsinde ortak olan bir şey var: Plastik. Peki plastik ve üçlü gezegen krizi arasında nasıl bir ilişki var ve bu konuda neler yapılması gerekiyor?

Daha yeşil ve daha adil ulaşım sistemleri mümkün

Greenpeace, yeni Sürdürülebilir Hareketlilik Vizyonu ile tüm ulaşım sistemlerinin merkeze alması gereken 6 temel bileşeni ortaya koydu.

Amacımız temiz ve barışçıl bir geleceğe ulaşmak...

Dünyanın dört bir yanındaki Greenpeace aktivistlerinin daha yaşanabilir bir dünya için mart ayında düzenledikleri barışçıl eylemler...

GREENPEACE BÜLTEN

Yerel Süreli Yayın

İmtiyaz Sahibi

Greenpeace Akdeniz
Basım ve Tanıtım
Hizmetleri Ltd. Şti. adına
Orli Toledo

Genel Yayın Merkezi

19 Mayıs Mah. 19 Mayıs Cad.
Golden Plaza, No: 3/16 Ofis
No: ORJ/149, 34363
Şişli - İstanbul
Tel: +90 212 935 30 33
Faks: +90 212 292 76 22

Genel Yayın Yönetmeni

Orli Toledo

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Berkan Özyer

Editör

Onur Ayılı

Baskı

Printworld Ambalaj Etiket
San. Tic. A.Ş.

Grafik Tasarım ve Uygulama

F₂O Reklam ve Tanıtım

Dağıtım

PTT

Kapak fotoğrafı

© Jack Perks / Greenpeace

GREENPEACE

© Kurtuluş Arı / Greenpeace

**8 MART
DÜNYA
KADINLAR
GÜNÜ KUTLU
OLSUN**

© Umut Vedat / Greenpeace

© Caner Özkan / Greenpeace

© Caner Özkan / Greenpeace

AVRUPA'NIN HAVASI EN KİRLİ 10 ŞEHRİNDEN 6'SI TÜRKİYE'DE!

2023 Dünya Hava Kalitesi Raporu yayımlandı. Raporun Avrupa bölümünde 43 ülkeden 2006 şehir PM2.5 değerlerine göre analiz edildi. İlk 10'da Türkiye'den tam 6 şehir/bölge yer aldı!

İsviçre merkezli hava kalitesi takip şirketi IQAir tarafından yıllık olarak yayımlanan 2023 Dünya Hava Kalitesi Raporu kamuoyu ile paylaşıldı. 2023 yılı için hava kalitesi verilerinin küresel bir değerlendirmesini sunan raporda 134 ülkede 7812 şehirden alınan PM2.5 hava kalitesi verileri mercek altına alındı. Raporu oluşturmak için kullanılan veriler 30.000'den fazla hava kalitesi izleme istasyonundan toplandı.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) standartları bize bir bölgede temiz hava soluyabilmek için PM2.5 değerinin en fazla 5 µg/m³ olması gerektiğini söylüyor. 2023 Dünya Hava Kalitesi Raporu ise 134 ülke/bölgenin 124'ünün bu değerin üzerinde kirli hava soluduğunu ortaya koyuyor.

Rapora göre, 2023 yılında, raporlama yapan 134 ülke ve bölgeden sadece 10'u DSÖ yıllık PM2.5 kılavuz değeri olan 5 µg/m³ değerine ulaşmayı başarmış durum-

da. Küresel olarak raporlama yapan şehirlerin sadece %9'unun DSÖ'nün yıllık PM2.5 kılavuz değerine ulaşması, hava kirliliğiyle mücadele için dünyanın önünde uzun bir yol olduğunu gösteriyor.

Türkiye'den 6 şehir/bölge listede!

Türkiye, hava kirliliği açısından 134 ülke arasında 44. sırada yer alıyor. Raporun Avrupa bölümünde 43 ülkeden 2006 şehrin PM2.5 değerlerine göre analiz edildiğini görüyoruz. Listeye baktığımızda ilk 10'da Türkiye'den tam 6 şehir/bölge karşımıza çıkıyor.

İlk sırada Iğdır 47,2 PM2.5 değeri ile yer alırken, Osmaniye, Hendek (Sakarya), Gaziantep, Nilüfer (Bursa), Konya ilk 10'da kendine yer buluyor. Bu da Avrupa'nın havası en kirli 10 şehirden 6'sının Türkiye'de olduğu anlamına geliyor!

© Jillson Tiu / Greenpeace

PLASTİĞİN ÜÇLÜ GEZEĞEN KRİZİNDEKİ ROLÜ

Dünya üçlü bir gezegen kriziyle karşı karşıya: İklim değişikliği, kirlilik ve biyoçeşitlilik kaybı. Bu krizlerin çoğu zaman birbirleriyle örtüşen farklı boyutları olsa da, hepsinde ortak olan bir şey var: Plastik. Plastikğin üretiminden bertarafına kadar çevreyi kirlettiğini ve küresel plastik üretiminin 2000 yılından 2019 yılına kadar iki katına çıkarak 460 milyon tona ulaştığını biliyoruz. Üstelik plastik üretiminin 2050 yılına kadar üç katına çıkacağı tahmin ediliyor. Peki plastik ve üçlü gezegen krizi arasında nasıl bir ilişki var ve bu konuda neler yapılması gerekiyor?

Gerance Mutwol / Greenpeace Afrika Plastik Kampanya Sorumlusu

Plastik ve iklim krizi

Hava düzeni ve sıcaklıklarında uzun vadeli değişimlere yol açan iklim krizi, yüzyılın en önemli küresel çevre sorunlarından biri olarak öne çıkıyor ve dünya genelinde sık sık yaşanan aşırı hava olaylarına büyük ölçüde katkıda bulunuyor. BM, iklim krizine en az etkisi olan Küresel Güney ülkelerinin bu krizden orantısız bir şekilde etkilendiğini, çünkü iklim etkilerine yanıt vermek için daha zengin ülkelerle aynı kaynaklara sahip olunmadığını söylüyor. Bu krizde kaybedecek çok şeyimiz var ve plastik krizi bu durumu daha da kötüleştiriyor.

Plastiğin %99'u fosil yakıtlardan üretiliyor ve yaşam döngüsü boyunca her aşamada atmosfere karbondioksit ve diğer sera gazları salınıyor. Petrol ve gazın çıkarılması aşamasında sondaj işlemi, alevleme adı verilen gaz yakma işlemi yoluyla atmosfere zararlı sera gazları salıyor. Plastik ürünler üretilirken çok fazla enerjiye ihtiyaç duyuluyor ve bu süreçte fosil yakıtlar kullanılarak yine atmosfere karbondioksit ve diğer sera gazları salınıyor. Döngünün final aşaması ise bertaraf edilen plastik atıkların yakılmasıyla ya da çöp sahalarında, nehirlerde, okyanuslarda ve toprakta mikroplastiklere bölünmesiyle ve atmosfere tekrar sera gazı yayılmasıyla son buluyor.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, plastiğin yaşam döngüsünün toplam karbon emisyonlarının yaklaşık %3,4'üne (2019) katkıda bulunduğunu tahmin ediyor. Uluslararası Uygulamalı Sistem Analizi Enstitüsü'ne (IIASA) göre, plastikten kaynaklanan sera gazı emisyonlarının birikimi, 2050 yılına kadar kalan karbon bütçesinin %10-13'ünün karşılayacak düzeyde.

Plastik ve biyoçeşitlilik kaybı

Birçok durumda, hem su hem de kara ekosistemlerindeki biyolojik çeşitlilik plastik kirliliğinden etkileniyor. Hızla artan plastik üretimi petrol ve gaz talebini artırıyor. Yani kıta genelinde bu kadar çok yeni petrol ve gaz projesinin ortaya çıkması şaşırtıcı değil. Örneğin Kongo ormanlarının büyük bir bölümü petrol arama ve sondaj faaliyetlerinin önünü açmak için açık artırmaya çıkarılmak üzere. Bu faaliyetlerin kuşlar ve diğer orman hayvanları için yaşam alanı kaybına yol açması ve ormanda yaşayan yerli toplulukları etkilemesi bekleniyor.

Okyanus ekosistemleri de plastiğin yarattığı tahribat karşısında güvende değil. Örneğin yakın zaman önce Mauritius okyanus sularında bir petrol tankeri sızdırarak balıkların ve diğer okyanus canlılarının ölümüne sebep oldu, geniş okyanus biyoçeşitliliğini destekleyen temel ekosistemlerin kaybına yol açtı. Birçok örnekte balinalar ve diğer büyük deniz hayvanları midelerindeki plastiklerle kıyıya vurdu. Plastiklerin sindirilemeyen yapısı tokluk hissi verdiği için bu hayvanlar açlık yüzünden hayatını kaybetti. Gagalarına, kanatlarına ve bacaklarına plastik dolanan kuşlar ise internette küçük bir arama yaptığımızda sık sık karşımıza çıkar oldu.

Diğer taraftan bitkiler için de durum hiç iç açıcı görünmüyor. Çöp ve plastik karışımı gübreler yoluyla toprakta bulunan plastik, bitkilerin besin maddelerini emme kabiliyetini sınırlayarak büyümenin durmasına ve sonunda solmaya yol açabiliyor. Plastik, denizdeki istilacı türlerin dağılımını daha da kötüleştiriyor; kalıcılık, kaldırma

kuvveti ve kimyasal bileşim gibi özellikler, istilacı türlerin okyanusun bir tarafından diğer tarafına geçerek ekosistemde tahribata yol açan yabancı türler haline gelmeleri için mükemmel bir ortam yaratıyor.

Plastik ve kirlilik

Bugüne kadar üretilen tüm plastiğin %10'undan daha azının geri dönüştürüldüğünü biliyoruz, kalan %90'ı ise ya çoktan yakıldı ya da hala çöplüklerde, toprakta, havada veya su yollarında... Plastik kirliliği, Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın 5/14 sayılı kararıyla "küresel ölçekte ciddi bir çevre sorunu" olarak tanımlandı ve krizin sınır aşan niteliğine dikkat çekildi.

Tearfund raporuna göre, yağmur mevsimi boyunca dünyanın en yoksul 218 milyon insanı, plastik atıkların şiddetlendirdiği sel baskınları nedeniyle risk altında. Kenya'nın Mombasa kenti gibi yerlerde plastik kirliliğinin, hastalığa neden olan virüs taşıyıcı sivrisinek larvaları için iyi bir üreme alanı oluşturduğu bildiriliyor. Çoğu Afrika ülkesinde çöp sahalarında yakılan plastikler havayı kirleterek solunum yolu hastalıklarına yol açıyor ve iklim krizini daha da kötüleştiriyor.

Peki ne yapılmalı?

- Plastik krizinin körüklediği bu üçlü adaletsizliğin üstesinden gelebilmek için dünya liderleri güçlü bir Küresel Plastik Anlaşması'nı desteklemeli.
- 1.5°C hedefine ulaşmak ve toplumlarımızın sağlığını korumak için toplam plastik üretimi 2040 yılına kadar en az %75 oranında azaltılmalı.
- Üretimden bertarafa kadar plastiklerin tüm yaşam döngüsü kapsamlı bir şekilde ele alınmalı.
- Petrol ve gaz toprağın altında tutulmalı; büyük markalardan yeniden dolum ve kullanım sistemlerine geçmeleri ve tek kullanımlık plastik üretimini azaltmaları talep edilmeli.
- Ülkeler kendi atıklarını yönetme konusunda sorumlu tutulmalı.
- İşçiler ve en çok etkilenen toplulukların sağlığı için adil bir geçiş sağlanmalı.

© Wendy Mitchell / Greenpeace

DAHA YEŞİL VE DAHA ADİL ULAŞIM SİSTEMLERİ MÜMKÜN

Greenpeace, yeni Sürdürülebilir Hareketlilik Vizyonu ile tüm ulaşım sistemlerinin merkeze alması gereken 6 temel bileşeni ortaya koydu. Bu bileşenler daha temiz bir ulaşım sağlamanın yanı sıra, ulaşım hakkındaki düşüncelerimizde dönüştürücü bir değişimin yolunu açabilir!

1. Satın alınabilirlik: Düşük maliyetli “iklim biletleri” ile finansal engelleri aşmak

Ulaşım maliyetleri hareketliliğin önünde bir engel olmalı. Greenpeace olarak toplu taşımayı herkese uygun fiyatlı hale getiren politikalar için çağrıda bulunuyoruz. Hükümetler, fırsat yaratmak (örneğin istihdam ve eğitimde) ve hane bütçeleri üzerindeki baskıyı azaltmak için toplu taşımayı mümkün olduğunca uygun fiyatlı hale getirmeli. Bu kapsamda, toplu taşımada düşük maliyetli “iklim biletleri” kullanılmalı. Bu biletler aynı zamanda araçların yollardan çekilmesine ve emisyonların azaltılmasına da yardımcı olabilir.

2. Erişilebilirlik: Toplu taşıma ve aktif ulaşım sistemleri ile uçurumu kapatmak

Tüm topluluklara hizmet veren toplu taşıma sistemlerine yatırım yapılmasını savunuyoruz. Bu, otobüs ve

demiryolu ağlarının genişletilmesini, yaya ve bisiklet altyapısına öncelik verilmesini ve engelli insanların ihtiyaç duydukları her yere her zaman seyahat edebilmelerini sağlamayı içeriyor. Ulaşımı herkes için erişilebilir hale getirerek, kimsenin geride kalmadığı daha eşitlikçi toplumlar yaratmak mümkün. Hükümetler ve ulaşım operatörleri, kentsel ve kırsal alanlarda toplu taşıma ve aktif ulaşım sistemlerinin erişilebilirliğine yatırım yapmalı. Bu yatırım erişim, sıklık ve güvenilirliğin yanı sıra hareket kabiliyeti sınırlı olanlar için fiziksel erişilebilirliğin iyileştirilmesini de içermeli.

3. Güvenlik: Daha güvenli ulaşım ile insanları korumak

Her yolculuk güvenli olmalı ancak toplu taşıma araçlarının yanı sıra yürürken ve bisiklete binerken özellikle kadınlar, LGBTQIA+ ve azınlıkta olan topluluklar için kişisel güvenlik bazı endişelere neden olabilir. Kişinin ken-

dini güvensiz hissetmesi sosyal, mesleki, ekonomik ve sağılsal açıdan zorluklara yol açabilir. Örneğin günün belirli saatlerinde vardiyalı çalışmayı reddetmeye, belirli bir rotada seyahat etmeyi gerektiren sosyal veya iş etkinliklerinden kaçınmaya veya güvenliği sağlamak için ulaşım maliyetlerinde daha fazla ödeme yapmayı (taksiye binmeyi) seçmeye sebebiyet verebilir. Bu nedenle ulaşım operatörlerini şiddet ve tacize karşı yolcuların ve çalışanların güvenliğini sağlamaya çağırıyoruz. Ulaşım planlaması ve altyapı geliştirme çalışmalarında güvenlik önlemlerine öncelik verilmesi büyük fark yaratabilir.

4. İklim dostu ulaşım sistemleri: İçten yanmalı motorlara veda edip, SUV'lara ve kısa mesafeli uçuşlara kısıtlama getirmek

Taşımacılığın küresel petrol talebinin %60'ından fazlasını oluşturduğunu ve CO2 emisyonlarının beşte birinden sorumlu olduğunu biliyor muydunuz?

Bunu ele almak için toplu taşıma sistemlerini büyük ölçüde genişletmemiz, yürüme ve bisiklete binme gibi aktif ulaşım seçeneklerini teşvik etmemiz gerekiyor. Yeni içten yanmalı motorlu araçların satışının mümkün olan en kısa sürede (2030'a kadar, AB'de 2028) durdurulması; devasa, ağır ve çevreyi kirleten SUV'lara sınırlama getirilmesi; kısa mesafeli havayolu taşımacılığının, uygulanabilir alternatiflerin mevcut olduğu yerlerde tren yolculuğu ile değiştirilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Hem ulaşım çalışanları hem de yolcular için bir diğer kilit konu da altyapının aşırı hava koşullarında güvenli

olması ihtiyacı... Çalışanları korumak, ulaşımımızı iklim değişikliğinin etkilerine karşı dirençli hale getirmek anlamına geliyor.

5. Özel araçlar yerine sürdürülebilir ulaşım altyapısına alan tahsis edilmesi yoluyla bağlanabilirliği teşvik etmek

Entegre ve verimli ulaşım sistemleri insanları birbirine bağlar ve hayatı çok daha kolay hale getirir. Senkronize bir biletleme sistemi ve zaman çizelgeleri, yolcuların ulaşım türleri arasında hızlı ve kolay bir şekilde geçiş yapmasına olanak tanır. Greenpeace olarak trafik akışını optimize eden ve bağlanabilirliği artıran, herkesin gitmesi gereken yere ulaşmasına yardımcı olan önlemleri destekliyoruz. Ayrıca, arabaların kamusal alanlarda kapladığı orantısız alanın daha bağlantılı bir sisteme ulaşmayı zorlaştırdığına inanıyoruz.

Hükümetler demiryolu ağı, otobüs şeritleri ve bisiklet yolları gibi sürdürülebilir ulaşım altyapısına özel araçlardan daha fazla yer ayırarak, toplu ve aktif ulaşım öncelik vermeli.

6. Sosyal adalet: Eşitliği ilk sıraya koymak

Ulaşım politikalarında sosyal adaleti merkeze alarak herkesin güvenli, uygun fiyatlı ve sürdürülebilir ulaşım seçeneklerine erişebildiği daha kapsayıcı ve eşitlikçi toplumlar inşa edebiliriz. Bunun için ulaşım politikaları marjinalleştirilmiş toplulukların ihtiyaclarına öncelik vermeli ve sistemik eşitsizlikleri ele almalı.

Bu tedbirler dünya çapında birçok şehir ve bölgede başarıyla uygulanıyor. Erişilebilir, uygun fiyatlı, güvenli, iklim dostu, bağlantılı ve eşitliği ilk sıraya koyan ulaşım için bu önerileri uygulayarak daha yeşil ve adil ulaşım sistemleri oluşturmak mümkün. Hep birlikte, ulaşımın insanların ve gezegenin ihtiyaclarına hizmet ettiği bir dünya yaratabiliriz.

Amacımız temiz ve barışçıl bir geleceğe ulaşmak...

53 yıldır dünya üzerindeki farklı çevre sorunlarıyla mücadele eden Greenpeace, çevre suçu işleyen kurumların yaptıklarını durduruyor, herkese anlatıyor, gizli kapaklı politikalarını ifşa ediyor, değiştirmek için çalışıyor ve çözüm önerileri sunuyor. Çünkü amacımız temiz, yeşil ve barışçıl bir geleceğe ulaşmak... Hikayemizin kahramanları daha iyi bir dünyaya ve o dünyanın bugün inşa edildiğine inananlar. İşte cesur Greenpeace aktivistlerinin daha yaşanabilir bir dünya için mart ayında düzenledikleri barışçıl eylemler...

- Greenpeace Fransa, TotalEnergies'in faaliyetlerinin sonuçlarını ve küresel iklim krizine etkilerini protesto etmek için Château de Versailles'in önünde "Petrol ve gazın saltanatına son verin!" yazılı bir pankart açtı.
- Greenpeace Fransa, Place du Trocadéro'da derin deniz madenciliğine dikkat çekmek için de bir eylem yaptı ve okyanusların korunması için çağrıda bulundu.
- Greenpeace Belçika, Brüksel'deki nükleer yanlısı zirvede protesto düzenledi.
- Greenpeace Birleşik Krallık, Parlamento Binası dışındaki Kraliyet Parkı'nı mezarlığa dönüştürerek, insanların

evlerinin yalıtımındaki başarısızlığının hayatlara mal olduğu konusunda hükümeti uyardı.

- Avusturya'da iklimi ve kış mevsimini korumak adına bir gösteri gerçekleştirildi.
- Berlin'de İklim Grevi için bir araya gelen çevreciler, toplu taşıma alanında çalışan işçilerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve çevreye duyarlı toplu taşıma araçları için protesto gerçekleştirdi.
- Greenpeace'in yelkenlisi "Witness", Amazon kıyısındaki petrol aramalarının potansiyel etkilerini belgelemek amacıyla keşif gezisine çıktı.

WITNESS

Aylık birden fazla dergi alıp, bunları okullara ulaştırarak **gençleri Greenpeace ile tanıştırmaya ne dersiniz?**

Merhaba,

Bildiğiniz üzere Greenpeace Akdeniz Dergi, yalnızca çevre hakkında ve ana akım medyada yer alamayan gelişmeler üzerine yayın yapmaktadır. Bu haberlerin ve bilgilerin daha erişilebilir ve yaygın olması için dergilerimizi mümkün olduğunca fazla kişiyle paylaşmak istiyoruz.

Dilerseniz 1 adetten fazla dergi hak edişlerinizi sizin adınıza bizlerle iletişime geçen, okumaya ve gelişmeye hevesli öğrencilere iletiyoruz. Fazla sayıdaki dergilerinizi kendi çevrenize iletmek isterseniz, bizi hafta içi 10:00-19:00 arası (0212) 935 30 33 numaralı telefondan arayabilir ya da bilgi.tr@greenpeace.org'a mail atabilirsiniz.

GREENPEACE